

Groots Neogotiek

Deze uitgave kon mede tot stand worden gebracht met medewerking van:

Bouwbedrijf Hulshof BV

Hoofdkantoor: Postbus 130 7250 AC Vorden
telefoon: 0575 - 557600 telefax: 0575 - 557699
Vestiging Den Haag: Maaswijkstraat 109 2586 CC Den Haag
telefoon: 070 - 354 48 76

Leidekkersbedrijf Toorenburg BV

De la Reyweg 433 2571 EK Den Haag
telefoon 070 - 345 79 75/389 01 01 telefax: 070 - 388 55 00

Glasatelier Oud Rijswijk

Stadhoudersstraat 12 2282 PP Rijswijk
telefoon: 070 - 399 69 79 telefax 070 - 399 81 21

Rescura BV

Zaanstraat 82 2515 TN Den Haag
telefoon: 070 - 383 05 85 telefax: 070 - 383 75 30

Agona BV

Helmersstraat 13-15 2513 RV Den Haag
telefoon: 070 - 365 38 46 telefax: 070 - 361 71 77

Een uitgave ter gelegenheid van de officiële ingebruikname van de Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen kerk te Den Haag op 7 december 1995.

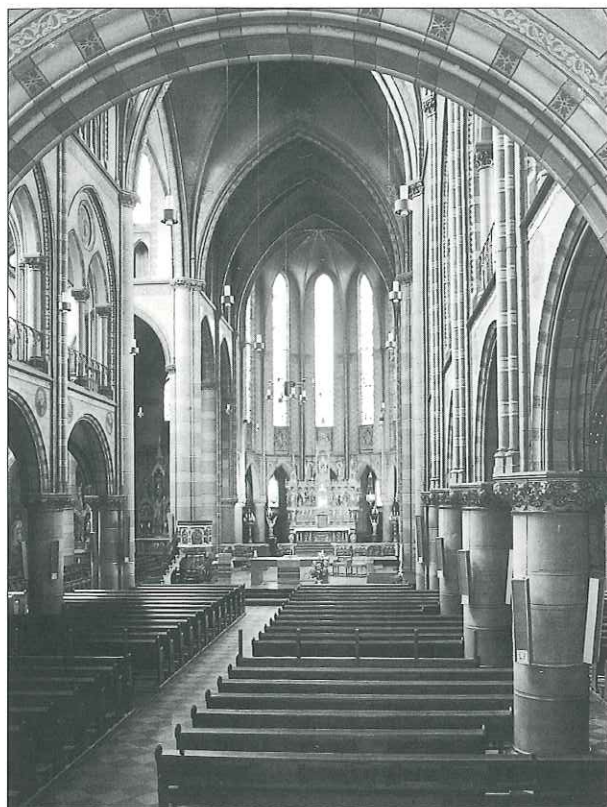
Dienst Stedelijke Ontwikkeling
Monumentenzorg
Bezoekadres Spui 70
Postbus 12851 - 2500 DP Den Haag

TEN GELEIDE

Het Parochiebestuur heeft in de afgelopen twintig jaar moeilijke en ingrijpende beslissingen moeten nemen voor de opeenvolgende fasen van de restauratie. Er moest steeds een keuze in het beleid gemaakt worden tussen pastorale zorg en de restauratiemogelijkheden voor het gebouw. Bij het geven van de opdracht tot restauratie was het uitgangspunt dan ook tweeledig. Een gebouw met een dergelijke uitstraling mag als symbool en teken van 100 jaar geloof niet zomaar verloren gaan en dient bewaard te blijven voor de parochiegemeenschap en de wijk. Daarnaast is de cultuurhistorische waarde van het gebouw dermate groot dat dit niet uit het stadsbeeld mag verdwijnen.

Voor dit laatste punt was voor de Rijksdienst voor de Monumentenzorg reden genoeg om gezamenlijk met de Afdeling Monumentenzorg van de Gemeente Den Haag en het Bisdom een financieringsvoorstel te doen. Met het oog op de subsidietoezeggingen was een snel besluit noodzakelijk. Het parochiebestuur heeft daarbij van alle instellingen en bedrijven de nodige steun en enthousiasme onderdervonden en is daar zeer erkentelijk voor. Wij danken verder iedereen die mee heeft geholpen om de restauratie te doen slagen.

Het Parochiebestuur

TWINTIG JAAR VAN HERSTEL EN RESTAURATIE

Met de oplevering van de gerestaureerde Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangen-kerk komt een einde aan twintig jaar waarin - met forse onderbrekingen - werd hersteld en gerestaureerd. De kerk aan de Elandstraat is gebouwd in de jaren 1891 - 1892 naar een ontwerp van Nicolaas Molenaar. Deze liet zich inspireren door laat-twaalfde-eeuwse bouwkunst in Frankrijk. De kerk is met zijn hoge torens en ruime galerijen één van de mooiste voorbeelden van neo-gotische bouwkunst in Nederland.

In 1974 werd het bouwwerk op de Rijksmonumentenlijst geplaatst. Nog in de jaren zeventig werd een begin gemaakt met het meest noodzakelijke onderhoud. Nadat door de Bouwinspectie van het Bisdom Rotterdam een restauratieplan was opgesteld, werd in 1986 begonnen met de feitelijke restauratie. Die eerste fase betrof herstel van de leistenen daken.

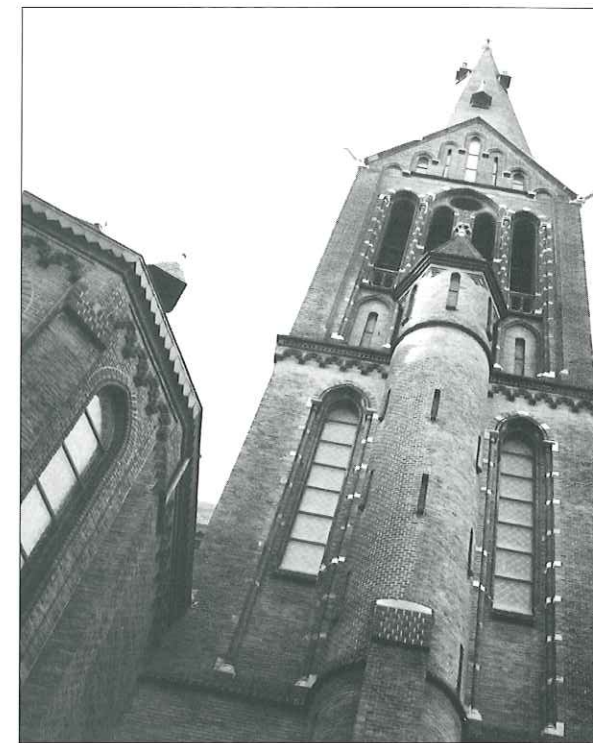
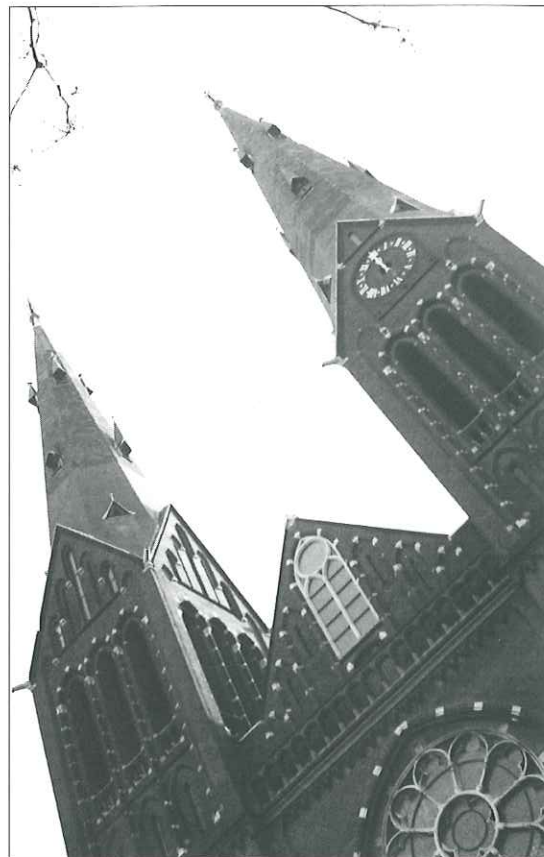
In de periode 1988 - 1992 werden het metselwerk van de voorgevel, de beide zijkapellen en de twee torens hersteld. Tevens werden de glas-in-lood-ramen van de torens, de dakkapellen, de klokkestoelen en het uurwerk gerestaureerd.

De laatste fase van de restauratie, 1993 - 1995, betrof de gevels en glas-in-lood-ramen rondom de kerk. Daarnaast werd het polychrome schilderwerk op de binnenmuren van de kerk gerestaureerd. Aan de restauratie van de Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangen-kerk is een bedrag van ruim 6 miljoen gulden besteed.

SAMENWERKEN

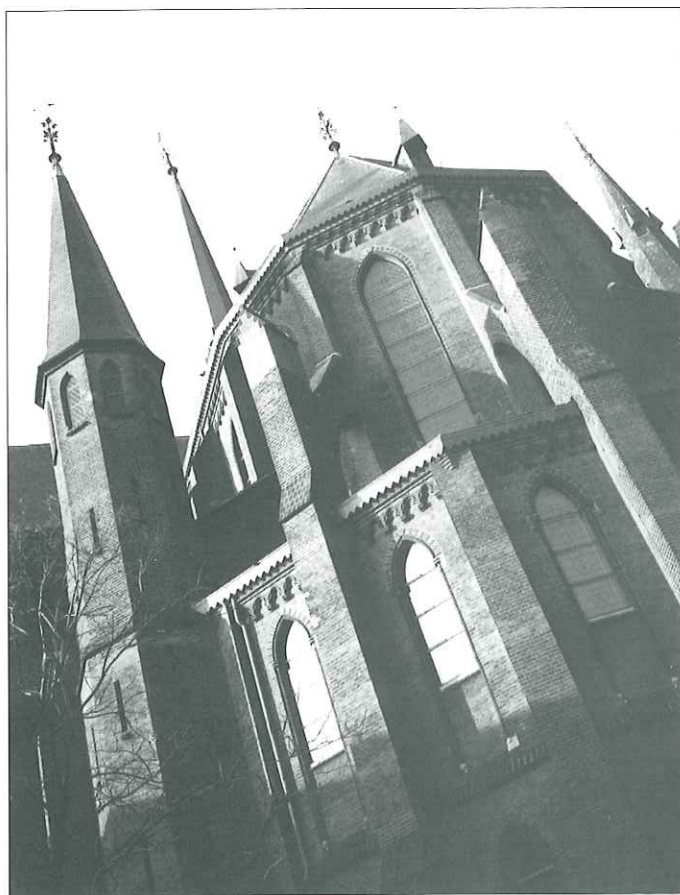
De restauratie van de Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangen-kerk kon worden uitgevoerd dankzij de inspanningen en gestroomlijnde samenwerking van een aantal overheden, het Nationaal Restauratiefonds en kerkelijke instanties. De laatste fasen van de restauratie waren in het gemeentelijk meerjarenprogramma voorzien voor de laatste jaren van deze eeuw - er moest nog een aantal jaren worden gespaard om het subsidiegeld bijeen te krijgen.

Met de innovatieve werkwijze van Rescura kwam er uitzicht op een financieel haalbare en in kunsthistorisch en restauratief opzicht aanvaardbare restauratie van de polychrome interieurschilderingen. Deze nieuwe ontwikkeling trok de aandacht van zowel het Ministerie van Economische Zaken (EZ) als van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ). Beide overheidsinstellingen waren vanwege de bredere potentie van het Rescuraproject zo geïnteresseerd, dat de RDMZ opdrachtgever voor de restauratie van de schilderingen werd. Het Ministerie van EZ onderschreef zijn belangstelling door middel van een subsidie in het kader van het "Innovatiestimulerend Overheidsaanschaffingenbeleid".

Hierdoor belandde de restauratie in een stroomversnelling. De financiering van de rest van het restauratieproject werd gerealiseerd met een subsidie en een laagrentende hypotheek op grond van het gemeentelijk meerjarenprogramma en een bijdrage van de Provincie Zuid-Holland. De parochie, bijgestaan door het Bisdom Rotterdam, leverde tenslotte haar eigen aandeel in de financiering. Alle financierings- en subsidiebestanddelen werden in een overzichtelijk "Totaalfinanciering" bij de Stichting Nationaal Restauratiefonds samengevoegd.

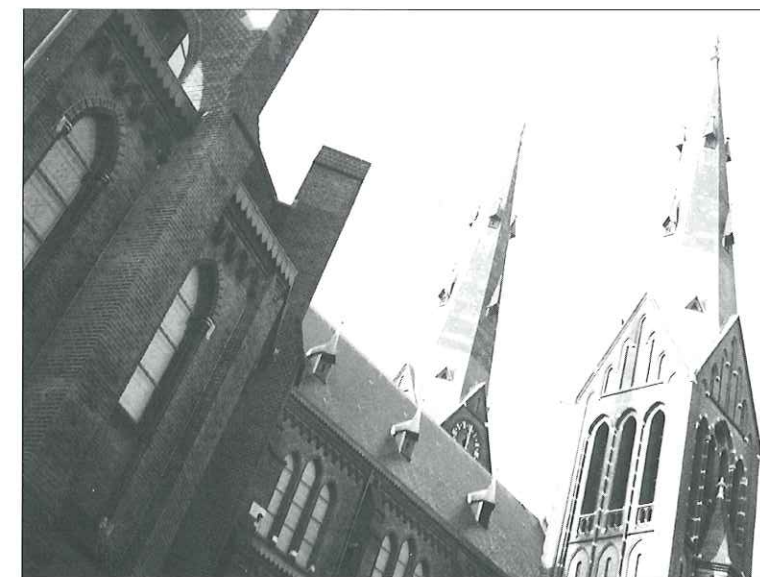
De Bouwinspectie van het Bisdom Rotterdam was eindverantwoordelijk voor het totale restauratie-project voor de Elandstraatkerk. De directie op het werk werd gevoerd door het Bouwkundig Bureau Bakker uit Pijnacker, een Bureau dat gespecialiseerd is in het voorbereiden en begeleiden van restauraties.

BOUWBEDRIJF HULSHOF: BOUWKUNDIGE ELEMENTEN

De bouwkundige gedeelten van de restauratie werden uitgevoerd door de vestiging Den Haag van het Bouwbedrijf Hulshof. Dit bedrijf herstelde de dakconstructie van de lage daken, de traptorens, het Angelustorentje en verving alle brugijzers in de ramen. Verder werden allerlei bijkomende werkzaamheden ten behoeve van het herstel van de gebrandschilderde ramen en dakbedekking verricht. Bouwkundig gezien bijzonder belangrijk was het omvangrijke herstel van het gevelmetsel- en voegwerk. De medewerkers van Hulshof vernieuwden ongeveer 3.000 vierkante meter voegwerk.

Bouwbedrijf Hulshof, is gespecialiseerd in restauraties. De omzet bestaat voor 80 procent uit het in oorspronkelijke staat herstellen van waardevolle bouwwerken.

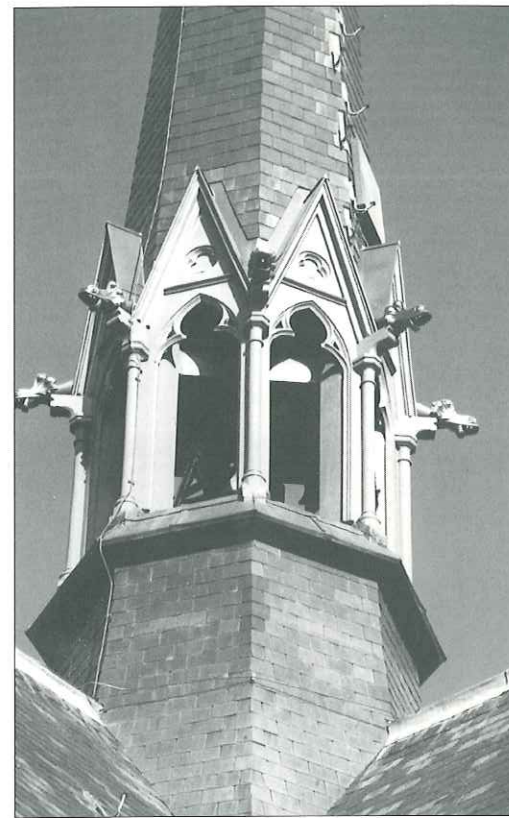
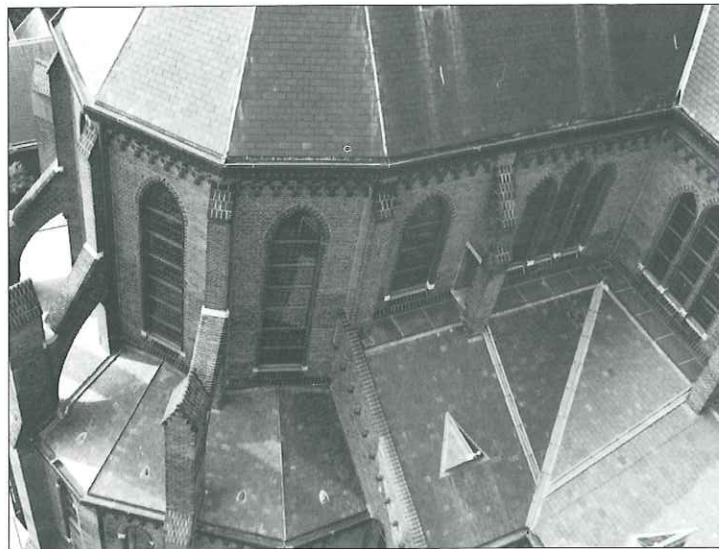
LEIDEKKERSBEDRIJF TOORENBURG: DAKBEDEKKING

Het herstel van de dakbedekking van de kerk en de kerktorens - de eerste fase van de restauratie, midden jaren tachtig - werd verricht door Leidekkersbedrijf Toorenburg.

De daken van de kerk zijn bedekt met leisteen. Leisteen is 400 tot 600 miljoen jaren geleden ontstaan toen kleilagen werd samengeperst. Daardoor zijn platte lagen steen ontstaan die - tamelijk eenvoudig - van elkaar kunnen worden gespleten. Het gebruik van die lagen steen in de bouw is een eeuwenoude techniek, die in de loop der jaren nauwelijks is veranderd.

Het handwerk van de leidekker vraagt om vakmanschap en geduld: iedere lei moet exact op de juiste plaats worden gelegd om scheve patronen in de dakbedekking te voorkomen.

Leidekkersbedrijf Toorenburg legt zich zowel toe op restauratiewerk als op nieuwbouw. Het Haagse bedrijf voert al meer dan een halve eeuw allerlei projecten uit. Eind jaren veertig werd voor het eerst een kerkrestauratie uitgevoerd.

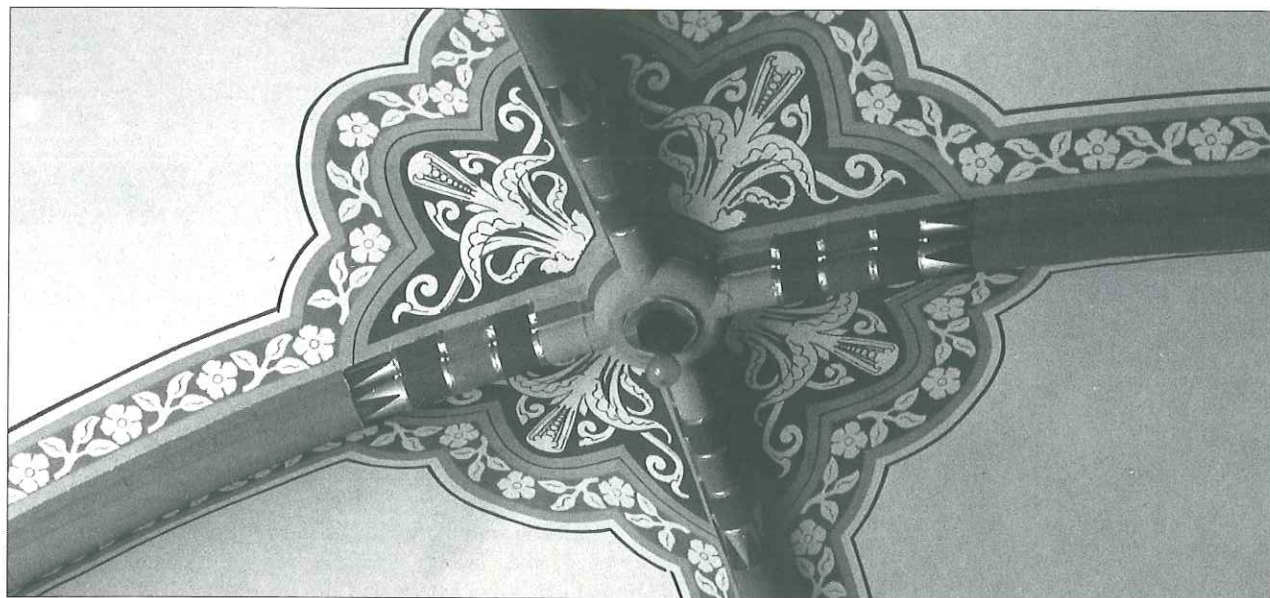

GLASATELIER OUD RIJSWIJK: GLAS-IN-LOOD-RAMEN

De 260 glas-in-lood-ramen - waarvan 66 gebrandschilderd - van de kerk zijn gerestaureerd door Glasatelier Oud Rijswijk. Daartoe werden alle glas-in-lood-panelen losgehaald en overgebracht naar het atelier in Rijswijk. Daar werden alle panelen gereinigd (met een reinigingspasta en een speciale zeepoplossing), breuken in het glas gelijmd en schilderijen hersteld. Van éénvijfde van de panelen werd het lood vervangen. De panelen zijn in een nieuwe messing lijst geplaatst, alvorens ze in de ramen zijn teruggezet. Tenslotte werd ter bescherming een voorzetbeglazing aangebracht. Tijdens het restauratieproces zijn foto's gemaakt en vastgelegd op interactieve CD-Rom. Samen met het verslag van de restauratie en uniek document.

Glasatelier Oud Rijswijk werd in 1975 opgericht. Deze onderneming vervaardigde in eerste instantie vooral glas-in-lood voor particulieren. Sinds de jaren tachtig houdt het bedrijf zich ook bezig met kerkrestauraties. Daarbij wordt gebruik gemaakt van oorspronkelijke, maar ook van nieuwe technieken.

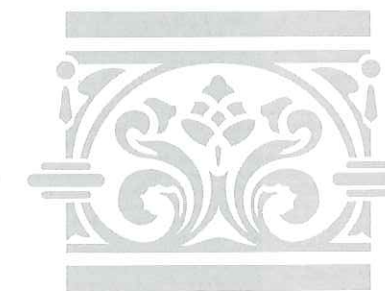
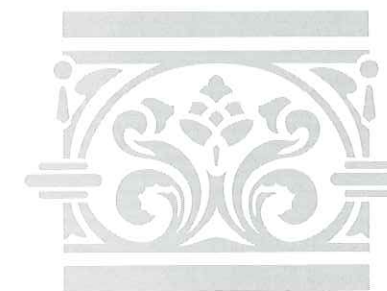
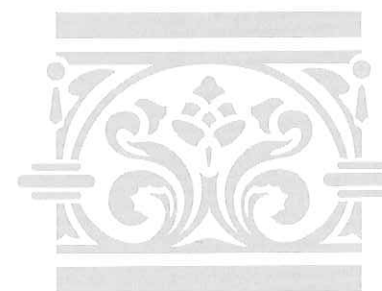

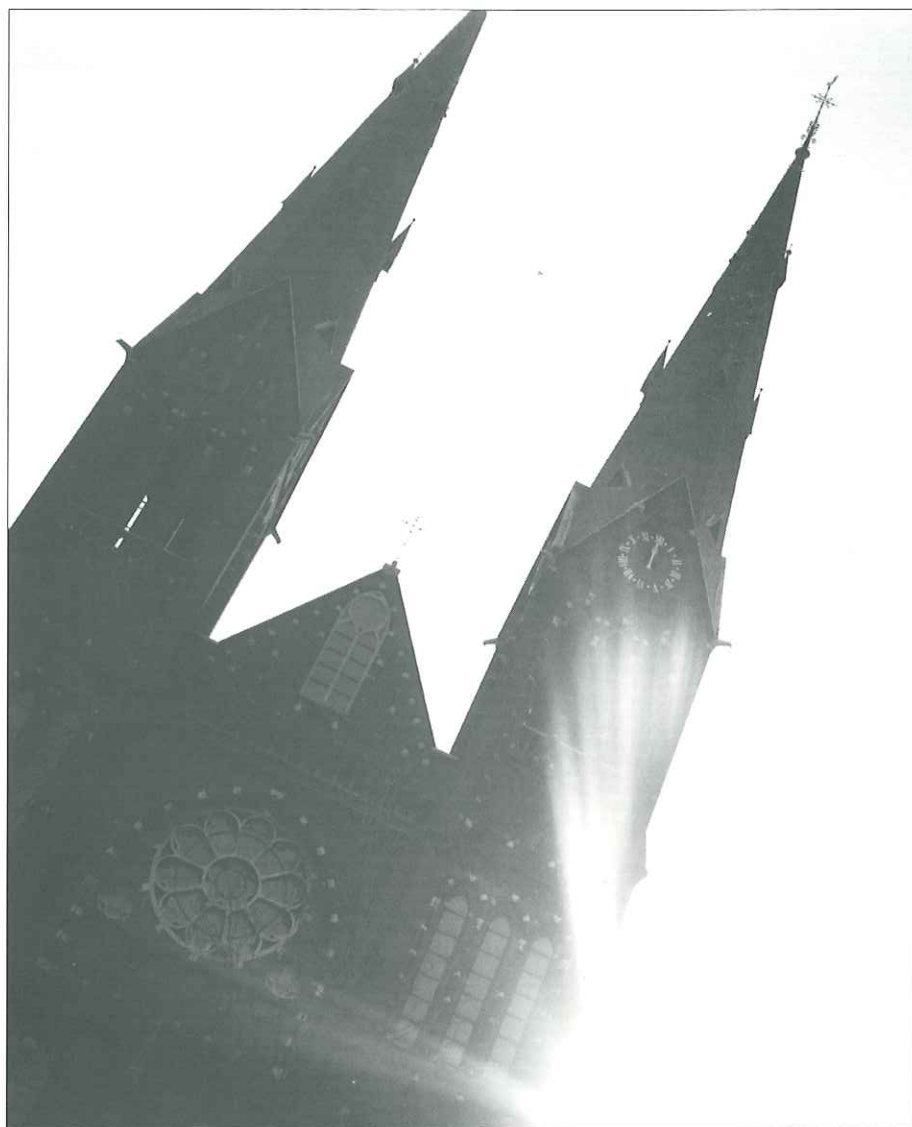
RESCURA: MUURSCILDERINGEN

Het herstel van de muurschilderingen in de kerk is uitgevoerd door het bedrijf Rescura. Daarbij werd gebruik gemaakt van een nieuwe techniek.

Het interieur van de kerk kenmerkt zich ondermeer door repeterende schilderijen op het stucwerk. Voorheen werden dergelijke schilderijen hersteld met een zinken mal in de vorm van het repeterende element. Rescura fotografeerde de schilderijen en digitaliseerde de gemaakte foto's. Met behulp van geavanceerde beeldbehandlingstechnologie werden foliestroken gemaakt die exact passen op de oorspronkelijke schilderijen. Uitsneden in de foliestroken - op de plaatsen waar verf moet worden aangebracht - maakten het mogelijk de schilderijen in de oorspronkelijke toestand te herstellen. De door Rescura bedachte techniek brengt de doorlooptijd van een restauratie aanzienlijk terug. Bijkomend voordeel is dat langs deze weg schilderijen kunnen worden gearhiveerd.

Het herstel van de kerk is het eerste grote project van Rescura. De gebruikte computertechniek is door het Haagse bedrijf zelf ontwikkeld.

AGONA: ELEKTRISCHE INSTALLATIES

Herstel van de elektrische installatie als onderdeel van de restauratie van een negentiende eeuwse kerk? Jazeker. In de loop van de jaren was in de kerk stukje bij beetje een elektrische installatie aangelegd. Leidingen liepen kris-kras, zichtbaar en daardoor verstorend over de binnenwanden.

Installatiebedrijf Agona verwijderde de oude bedrading en legde een compleet nieuwe installatie aan. Speciale kabelgoten werden onzichtbaar aangelegd, leidingen verdwenen in de wanden. Daarnaast werd een verlichtingsplan opgesteld en uitgevoerd, aangepast aan de in de kerk gewenste sfeer. Als extra is in de kap van de kerk een werkverlichting aangebracht als hulpmiddel bij bouwkundige inspecties van kapvoet en dak.

Het project was een bijzondere opdracht voor het Haagse installatiebedrijf Agona. In totaal gebruikte het bedrijf o.a. zo'n 7.000 meter elektriciteitsdraad en 1.200 meter meer-aderige kabel bij deze opdracht.

Deze uitgave kon mede tot stand worden gebracht met medewerking van:

<i>Bouwbedrijf Hulshof BV</i>	Hoofdkantoor: Postbus 130 7250 AC Vorden telefoon: 0575 - 557600 telefax: 0575 - 557699 Vestiging Den Haag: Maaswijkstraat 109 2586 CC Den Haag telefoon: 070 - 354 48 76
<i>Leidekkersbedrijf Toorenborg BV</i>	De la Reyweg 433 2571 EK Den Haag telefoon 070 - 345 79 75/389 01 01 telefax: 070 - 388 55 00
<i>Glasatelier Oud Rijswijk</i>	Stadhoudersstraat 12 2282 PP Rijswijk telefoon: 070 - 399 69 79 telefax 070 - 399 81 21
<i>Rescura BV</i>	Zaanstraat 82 2515 TN Den Haag telefoon: 070 - 383 05 85 telefax: 070 - 383 75 30
<i>Agona BV</i>	Helmersstraat 13-15 2513 RV Den Haag telefoon: 070 - 365 38 46 telefax: 070 - 361 71 77